

КООПЕРАТИВНІ БАНКИ ПОЛЬЩІ ТА ЇХ РОЛЬ У ПІДВИЩЕННІ ДОБРОБУТУ НАСЕЛЕННЯ

На початок 2016 р. в Польщі банківську діяльність проводили 625 фінансових організацій, зокрема 37 комерційних банки, 28 кредитні установи, 560 кооперативних банків (13% європейських кооперативних банків). У банківському секторі країни на сьогодні присутні інвестори з 18 країн, частка іноземного капіталу в активах банків на кінець 2016 р. становить біля 52%, а домінуючу роль відіграють італійські, німецькі, голландські, американські банківські групи [1].

Кооперативні банки є невід'ємною частиною польської фінансової системи та третьою опорою її банківської системи. Кооперативні банки у Польщі почали функціонувати у 1861 р., на початку 1990-их рр. їх кількість становила 1663, і знаходилися вони переважно в сільській місцевості. В середині 1990-их років 300 кооперативних банків стали банкрутами, а 1000 установ протягом десятиліття об'єдналися. В результаті в 2002 р. кількість кооперативних банків становила 605 установ. В період 2002-2014 рр. ні один кооперативний банк у Польщі не став банкрутом, їх кількість змінювалась лише в результаті консолідації [2].

Хоча з кожним роком кількість кооперативних банків у країні зменшується (див. табл. 1) в результаті політики консолідації, прийняття певних нормативних актів щодо регулювання банківської діяльності, вони продовжують відігравати важливу роль у банківському обслуговуванні сільського населення, зайнятих у сільському господарстві, місцевих органів влади. На кінець 2016 р. діяльність в країні здійснювало 516 кооперативних банків.

Таблиця 1

Динаміка кількості кооперативних банків у польській економіці (на кінець року)

Рік	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Кооперативні банки	584	581	579	578	576	574	572	571	565	560

Джерело: [2].

Довгий час кооперативні банки Польщі залишаються основним джерелом доходу для мільйонів малозабезпечених і робітничого класу. Це спеціалізовані кредитно-фінансові установи, які створюються на пайових засадах для задоволення взаємних потреб громадян, переважно в сільській місцевості та невеликих містах, які займаються малим і середнім виробництвом, переважно сільським господарством. Їх структура, до речі, дуже схожа на відомі західні каси взаємодопомоги, що зародилися ще в кінці 19-го ст.

Системи кооперативних банків розвинених країн мають класичну трирівневу структуру: місцеві кооперативні банки – регіональні кооперативні банки та центральний кооперативний банк (найбільш ефективні системи функціонують в Німеччині (Фольсбанк), Австрії (Райффазен), Франції (Креді Агріколь), Нідерландах, Італії. Характерна така структура і для Польщі: складається з трьох рівнів: центральний банк кредитних союзів (BGZ), регіональних і локальних кооперативних банків. Крім того,

паралельно існують три кооперативні банки без участі BGZ. У країні створено Фонд банківських гарантій і Статутний фонд для підприємств середнього й малого бізнесу. Особливістю є то, що BGZ є членом платіжної системи VISA і здійснює операції з платіжними картками [3].

Відмінністю польських кооперативних банків у порівнянні з комерційними є те, що їх власний капітал може формуватися лише за рахунок національного. На сьогодні кооперативні банки в Польщі діють як універсальні, але зберігається чітка орієнтація на обслуговування сільського господарства та сільських територій. В умовах підвищення конкуренції з боку комерційних банків, а також внаслідок змін у сільському господарстві в останні роки відбулася певна переорієнтація кооперативних банків на досягнення власного економічного результату замість забезпечення інтересів членів кооперативних банків.

Всі кооперативні банки Польщі входять у дві асоціації кооперативних банків – група «Bank of Polish Cooperatives SA» (BPS) (64,3% банків) та група «Cooperative Banking Group SA» (SGB) (35,7% банків). В 2015 р. понад 100 банків BPS та 2 SGB ініціювали створення третьої групи. [2].

Як демонструють данні табл. 2, кооперативні банки відіграють несуттєву роль у банківській системі країни. Зокрема на них приходить на початок 2016 р. лише 6,8% активів банківської системи, 7,5% кредитів нефінансовому сектору, 9,5% депозитів нефінансового сектору. В той же час, на ці фінансові інститути приходить 6,9 млн рахунків клієнтів, 20% працівників та 38,4% філіалів сектору.

Таблиця 2

Частка кооперативних банків у банківській системі Польщі

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Частка кредитів нефінансовому сектору	6,8	6,7	7,4	7,6	7,6	7,5
Частка депозитів нефінансового сектору	8,8	8,7	9,2	9,7	9,6	9,5
Частка працівників у банківському секторі	19,3	19,6	19,9	20	20	20
Частка філіалів	30,6	31,9	37,1	37,6	37,9	38,4

Джерело: [1-3].

Важливо відзначити, що довгий час кооперативні банки мають менші системні ризики та є більш стабільними за комерційні банки Польщі. Зростання попиту на робочу силу з боку кооперативних банків та кількості їх філіалів свідчити про розширення доступності банківських послуг для населення, малого місцевого бізнесу, перш за все, сільськогосподарського, що є позитивних для зростання соціально-економічного добробуту в цілому.

В 2015 р. кооперативні банки отримали збиток біля 1 млрд злотих, коефіцієнт витрат збільшився з 50,5% в 2014 р. до 71%, ROA зменшилося до 0,51% (1,7% в 2008 р.), а ROE до 5,5% (2008 р. – 18,3%) [2]. Дебіторська заборгованість кооперативних банків в 3 рази більше середнього значення по банківському сектору.

До основних факторів-ризиків функціонування кооперативних банків у Польщі можна віднести: недостатня ефективність функціонування, зокрема в результаті кризи 2007-2008 рр.; неефективне використання надмірної ліквідності; недосконалі норми банківської діяльності, які породжують нестабільність установ; недостатній рівень захисту та зацікавленості акціонерів; більш висока доходність альтернативних участі у кооперативі операцій вкладення (наприклад, депозит); неефективність і непрозорість функціонування груп кооперативних банків; конкуренція кооперативних банків з іншими фінансовими інститутами й ін. Проблемним також є низька продуктивність праці в секторі кооперативних банків, недостатній рівень знань і компетенцій співробітників; несприятливі тенденції у віковій структурі клієнтів та акціонерів (переважно люди старшого покоління); відсутність пропозиції банківських послуг молодим людям поза сільськогосподарським сектором; недосконала інфраструктура; невідповідність цілей власників і наглядових органів тощо. Отже, відновлення стабільності та ефективності функціонування кооперативних банків в Польщі буде залежати саме від вирішення цих проблем.

Втім, слід врахувати, що система кооперативних банків в цілому має високу довіру серед населення, є стабільною та стійкою до фінансових потрясінь, сприяє розвитку аграрного сектора економіки. Важливу роль ці фінансові установи відіграють у забезпеченні зайнятості, доступності банківських послуг для всіх верств населення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Determinants of stability and development of the cooperative banking sector in Poland. [Електронний ресурс] / A. Alinska, A. Szelagowska. – Режим доступу: <http://www.euricse.eu/wp-content/uploads/2015/09/Alinska-Szelagowska.pdf>
2. Financial and statistical data. [Електронний ресурс]. Polish Financial Supervision Authority. 14.11.2016. – Режим доступу: <https://www.knf.gov.pl/en/publications/banking/publications/other/Other.html>
3. Informacja o sytuacji bankow spoldzielczych i zrzeszajacych, 2015. [Електронний ресурс]. – Urząd Komisji Nadzoru Finansowego – Режим доступу: https://www.knf.gov.pl/Images/banki_spoldzielcze_analiza_III_kw_2015_tcm75-43915.pdf